

14/04/2019

Ο Μητροπολίτης Ανδριανουπόλεως στην Ι.Μ. Παντοκράτορος

/ [Αγιορείτικα](#)

Την ημέρα της εορτίου μνήμης της Οσίας Μαρίας της Αιγυπτίας ιερούργησε εις την Ιερά Μονή Παντοκράτορος Αγίου Όρους, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ανδριανουπόλεως, κ.κ. Αμφιλόχιος.

Κατά την παραμονή του εις τον Άγιον Όρος και εις την εν λόγω Ιερά Μονή, έγινε δεκτός με ιδιαίτερα χαρά και εγκαρδιότητα από τον Καθηγούμενο Αρχιμανδρίτη, π. Γαβριήλ, αλλά και τα υπόλοιπα μέλη της αγιορείτικης αδελφότητας. Ακολουθούν φωτογραφικά στιγμιότυπα **(Φωτορεπορτάζ: www.ope.gr):**

Η ιστορία της Μονής

Η Μονή ιδρύθηκε κατά τό δεύτερο ήμισυ τοῦ 14ου αἰῶνος, σέ μία περίοδο πνευματικῆς ἀκμῆς τοῦ Βυζαντίου, ἀλλά καί ποικίλων ἀναταραχῶν στό πολιτικό καί ἐκκλησιαστικό προσκήνιο τῆς Βασιλεύουσας. Τήν ἴδια περίοδο οἱ Σέρβοι μέ τόν Στέφανο Δουσάν κατελάμβαναν σημαντικά ἐδάφη τῆς Μακεδονίας, ἐνῶ οἱ Τοῦρκοι περνοῦσαν γιά πρώτη φορά στήν εὐρωπαϊκῆ ἥπειρο καί κατελάμβαναν εὐρωπαϊκά ἐδάφη μέ τήν κατάληψη τῆς Καλλιπόλης στή Θράκη.

Ὡστόσο, ἡ ἀρχαία παράδοση τῆς Μονῆς συνδέει τήν ἴδρυσή της μέ τό ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Α΄ τοῦ Κομνηνοῦ. Στό μνημειῶδες ἔργο τοῦ Γερ. Σμυρνάκη γιά τό Ἅγιον Ὄρος, ἡ παράδοση αὐτή ἀποτυπώνεται μέ τόν ἐξῆς χαρακτηριστικό τρόπο· «Ἐν ἀρχαίοις ἐπί μεμβράνης διπτύχοις, ἐν τῇ Μονῇ εὕρισκομένοις,

ἀναγράφονται κατ' ἐπακολούθησιν δὶς τὰ ὀνόματα, Ἄλεξιου καὶ Ἄλεξιου τῶν βασιλέων· ἐκ τῶν Νεαρῶν δέ τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Καλυβίτου ἀναγραφομένων, αἵτινές εἰσιν Ἄλεξιου Α΄ τοῦ Κομνηνοῦ· ἐκ τῶν παλαιῶν ἀμοιβαίων τῆς Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος καὶ Κουτλουμουσίου σχέσεων καὶ ἐκ τοῦ ἐν Λήμνῳ Μετοχίου, ὅπερ καλεῖται “Ἄλεξόπυργος”, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ ἵδρυσις τῆς Μονῆς ἀνάγεται εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἄλεξιου Α΄ Κομνηνοῦ (1081-1117)».

Τὴν παράδοση αὐτὴ διασώζει καὶ ὁ λόγιος μοναχὸς καὶ ὑμνογράφος Ἰάκωβος Νεασκητιώτης κατὰ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος· «Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Παντοκράτορος, εἰς τιμὴν τῆς φρικτῆς τοῦ Σωτῆρος Μεταμορφώσεως τιμωμένη, εἶναι κτίσμα τοῦ βασιλέως Ἄλεξιου τοῦ Στρατοπεδάρχου, ὅστις ἐβασίλευσεν ἐν ἔτει 1081, καθὼς τὸ χρυσοβούλλον διαλαμβάνει, ὁ ὁποῖος καὶ τὴν ἐν Πάτμῳ Μονὴν τοῦ Θεολόγου Ἰωάννου ἐκ βάθρων ἀνήγειρε μεσιτεία τοῦ ἁγίου Χριστοδούλου».

Εἶναι ἐπίσης γεγονός ὅτι σέ μικρὴ ἀπόσταση ἀπὸ τῆς θέσης ὅπου κτίστηκε ἡ Μονή, προϋπήρχε, ἤδη ἀπὸ τὸν 11ο αἰῶνα, τὸ μονύδριον τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

Χριστὸς Παντοκράτωρ. Φορητὴ εἰκόνα προερχόμενη ἀπὸ τῆς Μονῆς Παντοκράτορος, σήμερον στό Μουσεῖο Ἑρμιταζ στὴν Ἁγία Πετρούπολη. 14ος αἰ. Σελ. 20.

Οἱ κτίτορες

Σύμφωνα μὲ τὶς πηγές, καὶ πρωτίστως τὰ ἀρχαιότερα ἔγγραφα τοῦ ἀρχείου τῆς Μονῆς, κτίτορες τῆς ὑπῆρξαν δύο ἐπιφανεῖς Κωνσταντινουπολίτες ἀξιωματοῦχοι ποῦ ἔδρασαν στρατιωτικὰ κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ στὴ Μακεδονία, οἱ ἀδελφοὶ Ἄλέξιος καὶ Ἰωάννης, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν περίοδο ἰδρύσεως τῆς Μονῆς ἔφεραν τοὺς στρατιωτικούς τίτλους τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου καὶ μεγάλου πριμικηρίου ἀντιστοίχως. Οἱ στρατιωτικὲς τοὺς ἐπιτυχίες καὶ ἡ ἐξ ἀγχιστείας συγγενικὴ τους σχέση μὲ τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννη Ε΄ Παλαιολόγο τοὺς κατέστησαν κατόχους μεγάλων ἐκτάσεων γῆς στὴν Ἀνατολικὴ Μακεδονία (Χρυσούπολη, Ἀνακτορόπολη, Θάσος, Χριστούπολη), ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἀργότερα δώρισαν στὴ Μονή.

Τὸ 1365 ἦταν διοικητὲς τῆς Χριστουπόλεως (σημερινὴ Καβάλα) καὶ μερίμνησαν ἰδιαιτέρως γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῶν περιοχῶν ποῦ κατεῖχαν. Μάρτυρες αὐτῆς τῆς πρόνοιας παραμένουν τὰ ἐρεῖπια τοῦ ἐπιβλητικοῦ πύργου τοῦ Μαρμαρίου στὴν Ἀμφίπολη, στὴν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ Στρυμόνα, ὁ ὁποῖος ἀνεγέρθηκε τὸ 1367 καὶ πρὸ τοῦ 1384 περιῆλθε στὴ Μονή, ὅπως προκύπτει ἀπὸ μία πολὺ σημαντικὴ ἐπιγραφή ποῦ βρισκόταν ἐντοιχισμένη σ' αὐτόν, ὅπου μνημονεύονται ἡ «νέα Μονὴ τοῦ Παντοκράτορος» —νέα προφανῶς σέ σχέση μὲ τὴν ὑφιστάμενη ἀπὸ τὸν 12ο

αίωνα ὁμώνυμη Μονή τῆς Κωνσταντινουπόλεως— καί τά ὀνόματα τῶν κτιτόρων της·

Ὁ ἀκριβής χρόνος ἰδρύσεως τῆς Μονῆς δέν μᾶς εἶναι γνωστός. Εἰκάζεται, ὡστόσο, ὅτι ἡ ἀνέγερσή της πρέπει νά ἄρχισε πρό τοῦ ἔτους 1357 καί πώς πρέπει νά ἰδρύθηκε μεταξύ τῶν μηνῶν Ἀπριλίου καί Αὐγούστου αὐτοῦ τοῦ ἔτους. Τήν ἴδια χρονική περίοδο (Ἀπρίλιος 1357) ὁ αὐτοκράτορας Ἰωάννης Ε΄ Παλαιολόγος καί ὁ πατριάρχης Κάλλιστος Α΄ ἐπικύρωσαν μέ χρυσόβουλλο λόγο καί σιγιλλιῶδες γράμμα ἀντιστοιχῶς τήν παραχώρηση ἀπό τόν Πρῶτο Δωρόθεο τοῦ Κελλιοῦ —παλαιοῦ μονυδρίου— τοῦ Ραβδούχου στίς Καρυές πρός τούς δύο ἀδελφούς. Τό Κελλί αὐτό προσαρτήθηκε λίγο ἀργότερα στή Μονή, μετά τήν ἰδρυσί της. Ἡ Μονή ἐμφανίζεται καί σέ ἀγιορειτικά ἔγγραφα τῶν ἀμέσως ἐπομένων ἐτῶν, ἐνῶ τό Καθολικό της ἐγκαινιάσθηκε, σύμφωνα μέ σωζόμενη ἐπιγραφή, τό 1362/3 ἀπό τόν πατριάρχη Κάλλιστο Α΄, ὁ ὁποῖος καί τήν ἀνεκήρυξε πατριαρχική, ἐνῶ ἀπό τό 1367 χαρακτηρίζεται καί ὡς βασιλική. Ὁ ἴδιος πατριάρχης ἐξέδωσε καί τυπικό γιά τή Μονή, τό ὁποῖο δυστυχῶς ἀπωλέσθηκε, μέ τό ὁποῖο μεριμνοῦσε γιά τήν ἀνεξαρτησία καί τήν κοινοβιακή τάξη τῆς Μονῆς, καθῶς καί γιά τήν πνευματική κατάσταση τῶν μοναχῶν της.

Λίγα χρόνια ἀργότερα, μεταξύ Μαρτίου τοῦ 1368 καί Φεβρουαρίου τοῦ 1369, ὁ Ἀλέξιος ἀπεβίωσε, πιθανότατα ὑπερασπιζόμενος τό νησί τῆς Θάσου ἀπό τούς Τούρκους. Τό κτιτορικό ἔργο συνέχισε ὁ Ἰωάννης μαζί μέ τή σύζυγό του Ἄννα Ἀσανίνα Κοντοστεφανίνα, ὅπως μαρτυρεῖται σέ ἔγγραφο αὐτῆς τῆς περιόδου καί κυρίως στή μερική Διαθήκη τοῦ Ἰωάννου τόν Αὐγούστο τοῦ 1384· «ἐπεὶ δὲ τοίνυν πρό χρόνων πολλῶν, ἔτι περιόντος τοῦ μακαριωτάτου μου ἐκείνου ἀταδέλφου, περιφανεστάτου μεγάλου Στρατοπεδάρχου, μονὴν ἀμφότεροι τῷ Παντοκράτορι Χριστῷ κατὰ τὸ περιφανέστατον καὶ λαμπρότατον Ἅγιον Ὅρος τοῦ Ἁθῶ ἐκ βάθρων αὐτῶν ἀνεγείραμεν, ἐκείνου τε ἐφεξῆς τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος, μόνος αὐτὸς περιλειφθεὶς, τὸ λειπόμενον τῷ τῆς τελείας ἀνεπλήρωσα ἀνακτήσεως».

Οἱ κτίτορες τῆς Μονῆς Ἀλέξιος Βασιλεύς, Ἰωαννίκιος μοναχός καί Ἰωάννης ὁ Μέγας Πριμικήριος. Τοιχογραφία ἄνωθεν τοῦ τάφου τῶν κτιτόρων, στό Καθολικό. 1854.

Ἡ ἀσταθής πολιτική κατάσταση καί οἱ στρατιωτικές ἐπιτυχίες τῶν Τούρκων ὀδήγησαν τόν Ἰωάννη στήν ἀπόφαση νά ζητήσῃ ἀπό τόν Βενετό δόγη Ἀνδρέα Κονταρίνι τό δικαίωμα τοῦ Βενετοῦ πολίτη, τό ὁποῖο καί ἔλαβε τόν Ἰανουάριο τοῦ 1374, χωρὶς ὅμως νά καταφύγει ποτέ στή Βενετία. Παρέμεινε στή Μακεδονία, συνεχίζοντας τήν προάσπιση τῶν βυζαντινῶν κτήσεων πού τοῦ ἀνῆκαν, ὅπως τοῦ Μαρμαρολιμένα τῆς Θάσου, ὅπου ἀνήγειρε πύργο καί τεῖχος, ἀλλά καί τῶν δωρεῶν πρός τή Μονή του. Παρέμεινε ἐνεργός τουλάχιστον ὡς τά τέλη τοῦ ἔτους 1384, ὅποτε καί ἀποσύρθηκε στή Μονή, ὅπου ἔζησε τά τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του.

Σύμφωνα μέ τήν παράδοση τῆς Μονῆς ὁ Ἰωάννης ἐκάρη μοναχός, λαμβάνοντας τό μοναχικό ὄνομα Ἰωαννίκιος. Μνημεῖο τῆς παρουσίας του καί τοῦ θανάτου του στή Μονή περί τό 1386/7 παραμένει ὁ «Τάφος τῶν κτιτόρων» —στή βόρεια πλευρά τῆς Λιτῆς σήμερα—, ὁ ὁποῖος καλυπτόταν μέ ψευδοσαρκοφάγο, χρονολογούμενη τόν 14ο αἰώνα, τμῆμα τῆς ὁποίας ἔχει διασωθεῖ.